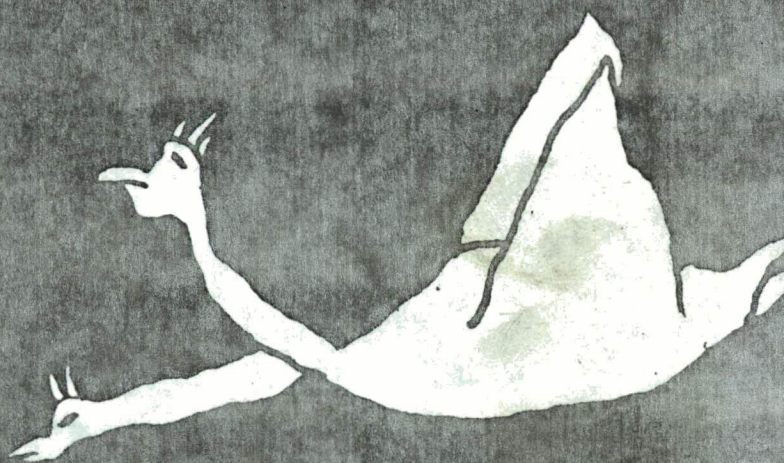

GONDOLAT

1657

1987/9

1987 OKT 2

87
SZET.

"álmodom vagy ébredem?
föltör a történelem
a föld alól a képbe:
a képükbe a képtelen
hogyan erősebb a vértelen
szellemzék mind a vértje-
bunkere-védte apparát --
fujd le a feledés porát
regényről és reményről:
belép az életből kizárt
beszél a katorga kiállt
és újra hív a régről
itt-felejtett feladat:
szelidíteni vadat
másképpre emberarcra --
föl föl fiúk és figyelem:
most vált át a történelem
tilosra vagy szabadra"

(Tábor Ádám: "Pohárköszöntő" - részlet ld.
Élet és Irodalom augusztus)

T A R T A L O M

Beköszöntő.....	2
Interjú Kristó Gyula dékánnal.....	3
Farkas Zoltán: Ami a köztudatból hiányzik.....	8
"Duna Kör" (levél dokumentum).....	10
Műemlékvédelem - nacionalizmus antiszemitizmus (Pamjaty).....	16
-r-n: "Büdös fasirt".....	22
Hafner Zoltán "A kép mit látsz megtévesztő".....	23
Tövisvirág.....	24

A címlapot tervezte és az illusztrációkat készítette Benda Sanghaj Balázs.

Beköszöntő

Gondolatjel:

új szerkesztőség egy régi lappal, és azon közéletiség hiányával, mely hajdan ezt a lapot létrehozta. Nem feladatunk most kutatni a nyolcvanas évek elejének egyetemi életét, a jelenre kell odafigyelnünk. Arra a közéletiségre, ami nincs.

A Gondolatjel lehetőség:

írni és szólni tudásunk lehetősége. Egyetemistának lenni: ez nyitottságot, fogékonyságot is jelent, és felelősséget a rólunk kialakított képért. Felelősséget azonban csak annyiban vállalhatunk, amilyen mértékben részesülünk a bennünket érintő döntések meghozatalában.

A Gondolatjel akaratlanul is dokumentum lesz rólunk, nemcsak a szerzők, szerkesztők, hanem a kari élet minősítése is.

Mi nem mást szeretnénk magunkra vállalni, mint a provokációt.

Provokációt a szónak nemesebb értelmében. Meggyőződésünk ugyanis, hogy a problémák nem attól születnek, ha beszélünk róluk. Beszélni akarunk dolgainkról. Mert "A múlt néhány lapja, amelyről hallgatunk, ma bosszulja meg magát, amikor megismétlődik ez a múlt." (Alekszandr Bovin, Novoje Vremja 1987. 5. sz.)

Provokálni akarjuk azokat, akik hallgatnak, mert szinte mindannyian hallgatunk.

Provokálni akarjuk a magukban beszélőket, hogy osszák meg velünk mondataikat.

Provokálni akarjuk az elhallgatókat, mert az egyén csak akkor hallgat, ha nincs értelme a beszédnek.

Vissza kell adnunk előbb a szó rangját és hatalmát.

Majd meg kell tanulnunk újra beszélni, hogy meghalljuk egymást.

Aztán kezdhethetjük megtanulni az érvelést, hogy megértsük egymást.

S akkor talán valamikor megtanulhatjuk a demokráciát is.

Mindenkit várunk munkatársnak!

A szerkesztőség.

A GONDOLATJEL BESZÉLGETÉSE KRISTÓ GYULA DÉKÁNNAL

G-j: Tanár Úr! Hadd köszöntsük Önt új funkciójában a Gondolatjel, illetve a kar diáksága nevében. Első kérdésünk is ezzel kapcsolatos: Tudjuk, Ön volt pár évvel ezelőtt egyetemünk rektora, és azt is tudjuk, illetve gondoljuk, hogy ezek a funkciók a tudományos munkában egy kicsit hátráltatóak.

K.Gy.: Több ok is szól amellett, hogy elvállaltam. Mindenekelőtt az, hogy felkértek, tehát nem én jelentkeztem, hogy dékán szeretnék lenni. Semmi esetre sem azért, amivel időnként szoktak viccelődni, hogy én már csak dékán nem voltam. Ezt maguk talán nem tudják, de voltam már dékánhelyettes is ezen a karon, voltam rektorhelyettes, rektor és a kollektívából csak a dékánság hiányzott. Nem, nem azért vállaltam el, hogy ezt is begyűjtsem, alapvetően azért, mert fölkertek, és nekem jól esett a bizalom.

Nyilvánvaló, hogy számot vetettem azzal, hogy a tudományos munkára némileg fékezőleg hat a közfunkciók ellátása, de én dicsekvés nélkül mondhatom, hogy jónéhány könyvet, munkát tettem le az elmúlt években, évtizedekben az asztalra. Talán szerénységtelenség lenne megmondani ezek számát, aki kíváncsi rá, úgyis megnézheti a könyvtárak szakkatalógusában. Én úgy érzem, hogy ez a 3 év, amit vállaltam, az megéri azt a negativumot, amely esetleg egy-egy könyvnek vagy cikknek az elmaradásával jár.

G-j: A most napvilágot látó új SzMSz (Szervezeti és Működési Szabályzat) mit változtat a diákság és mit az oktatók helyzetén?

K.Gy.: Ez a hallgatóság szempontjából is és az oktatók szempontjából is igen sokat jelent, hiszen a testületekben a hallgatók egyharmados képviselőihez jutottak, s ez érvényesülni fog mind az egyetemi, mind a kari tanácsban, és amennyiben jól választják a hallgatók is és az oktatók is az őket megillető 1/3-1/3 részüket, akkor valóban el lehet majd érni, hogy a kar oktatói és hallgatói nagyrészt valóban demokratikus módon választott képviselője lesz.

Ez azonban csak a jéghegy csúcsa, ugyanis újra rangot kell kapjon a csoportvezetői megbízatás, ami hosszú éveken át merőben adminisztratív poszt volt, illetve nagyon jelentős szerepet fog játszani a kar életében a kari, az egyetem életében az egyetemi tanács, amely testületeket a csoportvezetők fogják alkotni, illetve az egyetemet választani. Megítélésem szerint nemcsak a demokráciának a csúcsára kell ügyelni, hogy ott minden kiglancolt, kilakozott legyen, sokkal fontosabbnak tartom, hogy az alulról fölépülő piramis jól funkcionáljon, egyszerűen a piramisépítés alapvető

szabálya szerint, egy alulról fölfelé és ne egy mindenáron fölülről lefelé erőszakoltan építkező szisztéma érvényesüljön. Az SzMSz-ben ezt az alulról fölfelé való építkezést realitásként tudom fölfogni, hiszen a tanulmányi csoportok választhatnak csoportvezetőt, és ezek eljárhatnak a kari hallgatói tanács üléseire.

G-j: Ennek megvalósulására lát-e Tanár úr lehetőséget, alkalmas-e a diákság ennek véghezvitelére?

KGy: Nagyon nehezen tudom megítélni, mert engem az elmúlt időszak olyan tapasztalatokkal is felruházott, hogy meglehetősen közömbösség van a hallgatók részéről saját ügyeik és általában a közügyek iránt. Nem egyedi jelenségről van szó, általában nagyfokú elfordulás van a közügyektől. Én nem tudom, hogy a tyúk és a tojás kettősségéből melyiknek biztosítsunk prioritást. Az lenne jó, ha szabályzat nélkül lenne meg a hallgatóknak az aktivitása, nyilván, de ha márnincs úgy, akkor én már abban bízom, hogy az SzMSz keretei adnak lehetőséget arra, hogy ezt a kedvet meghozzák. Én azt hiszem, hogyha a hallgatóknak ezt a szisztémát nem sikerül élettél megtölteni, akkor már többé nem lehet azt mondani, hogy fönt elszúrtak valamit. Ez az adott viszonyok között meglehetősen nagy szabadságot biztosít a saját szavuk hallatásában, ezekkel a biztosított lehetőségekkel kell majd élniük.

G-j: Önnek, mint dékánnak milyen változtatásai lesznek, milyen változtatási lehetőségei vannak?

KGy: Ezzel kapcsolatban semmiféle programnyilatkozattal nem készültem, ez az ország különben is tele van koncepciókkal meg programokkal. Nem koncepciókat meg programokat kell gyártani, hanem dolgozni kell. Én azt hiszem hogyha valami reformra szorul, akkor alapvetően az, hogy újra kell adni, ugyanúgy, ahogy az országnak vissza kell adni a munka jó ízét és becsületét, az egyetemen és a karon vissza kell adni az alapfunkciók önsúlyát. Mi alapvetően azért vagyunk itt tanárok, hogy oktassunk, neveljünk, tudományos munkát végezzünk, a hallgatók pedig azért vannak, hogy tanuljanak, nevelődjenek, alkalmassá váljanak az értelmiségi funkció betöltésére, illetve megtanulják a tudományos munka végzésének alapelveit. Megítélésem szerint ennek a hármas célkitűzésnek kell alárendelni a kar valamennyi

tevékenységét. Az üresjáratokat a minimálisra kell csökkenteni, el kell érni a lehetőségek határáig, hogy a kar ne hivatal legyen. Nyilván bizonyos vonatkozásban ez kikerülhetetlen, az adminisztrációnak is a maga helyére kell kerülnie. Az olyan tevékenységeket, amelyek számos vonatkozásban pótcselekvésnek minősülnek, erőteljesen vissza kell szorítani. Mire gondolok itt elsősorban? Nagyon sok felmérést végeztünk az elmúlt években, olyan felméréseket, amelyeknek az eredményét előre tudtuk, sőt azt is tudtuk, hogy a felmérés után sem fog változni semmi. Ezeket a felméréseket a minimálisnál is kevesebbre kell zsugorítani, és egyszerűen tudomásul kell venni, hogy az érvényesülésnek a jó oktató munka, a jó nevelő munka, a jó tudományos munka az alapja. Vissza kell állítani az oktatás szentségét, azt, hogy nálunk az oktatási időszak egy-egy szemeszterben 14 hétből és nem 8-ból és 9-ből áll. Vissza kell állítani a fegyelmet, azt, hogy az órák általában 50 és nem 25 percesek. Vissza kell állítani a vizsgafegyelmet. Nem valami vas kéz vagy korbács erejével, hanem egyszerűen azért, mert a hallgatók azért jöttek ide, hogy tanuljanak, akik pedig nem ezért jöttek ide, azoknak nincs helyük az egyetemen. Az oktatók pedig azért vannak, hogy oktassanak, neveljenek, tudományos munkát végezzenek, aki ennek nem tud eleget tenni, annak le kell vonnia a konzekvenciákat.

G-j: Milyen lehetőségeket lát az egyetemen a hallgatók tudományos munkavégzésére?

KGy: Nehéz kérdés, hiszen ennek lenne viszonylag objektivizált mutatója a TDK tevékenysége, tehát a kérdést el lehetne röviden úgy intézni, hogyha megnézzük a TDK tevékenységét, akkor megtudhatjuk, hogy egy karon milyen tudományos munka folyik. Ennél a kérdés sokkal bonyolultabb, tudniillik nagyon sokan vannak, akik a TDK-n belül nem tevékenykednek, de nagyon alapos és elmélyült tudományos munkát végeznek. A jó egyetemnek és a jó karnak a legfontosabb feladata az, hogy a hallgatókat orientálja arra az esetre, hogyha tudományos munkát végeznek, mit kell tenniük, tehát az önálló munkavégzés minimumát biztosítani kell. Nekem az a véleményem, hogy a TDK-n kívül erre a szemináriumokon is megvan a lehetőség. Ebből a szempontból én a diákkörrel vetekedőnek tartom a speciális kollégiumokat, a speciális

szemináriumokat, ahol egy-egy téma alaposabb megismerésére szövetkezett hallgatók tömörülnek egy-egy oktató köré.

G-j: Az SzMSz és a tanulmányi és vizsgaszabályzat által megszigorított tanulmányi rend nem vonja-e el a hallgatókat a tudományos, illetve plusz munka végzésétől, illetve nem okozhatja-e a túlzott szigorítás a közélettől való elfordulást?

KGy: Én most nagyon-nagyon vitriolba mártott nyelvvel mondom, hiszen tollal nem írhatom, hogy ennél jobban már nem hinném, hogy el tudja vonni. Lehet, hogy tévedek, de megítélésem szerint az elmúlt években - amikor nem volt ilyen szigorú a tanulmányi és vizsgaszabályzat - sem buzgott olyan nagyon a hallgatókban, főleg nem a KISZ körül az önálló tenni akarás. Tehát ilyen szempontból, mert nem helyezem magas szintre a hallgatói politikai töltetű öntevékenységet, mondjuk nem hinném, hogy nagy zuhanás következne be. Az más kérdés, hogy én az egyetemista létbe nem csupán azt értem bele, hogy csak a tanulásra koncentráljon, mert mikor tanulja meg egy leendő értelmiségi a hivatására való fölkészülést a szakmán túl, ha nem az egyetemen. Tehát én igenis beletartozónak vélem, hogy itt a tanulmányi csoporttól kezdve az öntevékeny csoportokon át, s akik a KISZ tagok, a KISZ-ben való tevékenységük alapján, tanulják meg a közéletiség leckéjét is. Akiben erre affinitás van, azt a legszigorúbb tanulmányi és vizsgaszabályzat sem riaszthatja el. Magyarán mondva, aki homo politicus, minden körülmény között utat talál ahhoz, hogy közéletiségét kiélje, és szívem szerint örömmre szolgálna, ha minél több ilyen homo politicus lenne éppen egy bölcsészkaron. Egy tanár világ életében homo politicus. Hogyha valaki a bölcsészkart elvégzi, és nem tanár lesz, hanem lektor, dramaturg, újságíró, legalább annyira homo politicusnak kell lennie, mintha tanár lenne. Tehát ezt a bölcsészkaron nem szembe kell állítani, hanem éppen kiegészítő tevékenységként kell alkalmazni. Az más kérdés, hogy nagyon jó lenne, hogyha olyan hallgatók kerülnének hozzánk, akik a tanulmányi követelményeknek magas szinten tudnának eleget tenni, és buzogna bennük a közösségért való tenni akarás.

G-j: Ennek látható-e valamilyen anyagi és tárgyi feltétele is, gondolok itt a hallgatószám csökkenésére és a tanteremgondok kiküszöbölésére.

KGy: Sokat szokás hivatkozni az anyagi nehézségekre, azt hiszem teljes joggal. Sok dolognál azonban nem szívesen hivatkozom erre, mert vannak olyan dolgok, ahol az anyagi szempont nem abszolút meghatározó. Ilyennek tartom azt, hogy az egyetemi hallgató azért jön az egyetemre, hogy tanuljon, művelődjön, nyilvánvaló, hogy ezt üres gyomorral nem lehet megcsinálni, de talán nem vetem el nagyon a súlykot, hogyha azt mondom, hogy a mai egyetemre eljutó fiatalság túlnyomó többségét reálisan az éhezés, meg a mindennapi nélkülözés nem fenyegeti. Én ezt nagyon félvem, de meg merném kockáztatni. Ha ez viszont nincs, akkor ezt adottnak tekintvén joggal lehet elvárni a hallgatóktól, hogy legalább a választott szakjukban próbáljanak meg mindent megtenni. Itt arról van szó, hogy az emberek túlnyomó többsége számára az élet nem kínál nagyon széles választási lehetőséget. Ráálltak egy pályára, és próbálnak meghatározott szűk keretek között mozogni. Én azt hiszem, nem túl nagy elvárás, hogy a választott szakjaiknak minél jobb elsajátítása érdekében tegyenek meg mindent. Mi arra törekszünk, hogy ezekhez a feltételeket megteremtsük. Sajnos a feltételek vonatkozásában már nem lehet azt mondani, hogy az anyagiak elhanyagolhatók. Erőfeszítéseket teszünk arra, hogy területet nyerjünk, helyet nyerjünk, kétségbeesett erőfeszítéseket teszünk arra, hogy a legfontosabb könyveket meg tudjuk vásárolni. Én azt hiszem, hogy néhány éven belül még komoly problémákkal kell szembenéznünk, hiszen két körülmény is erre sarkall bennünket. Egyfelől Magyarország a maga korosztályára nézve 10 -os egyetemi beiskolázottságával az európai mezőny legvégén foglal helyet, másrészt pedig a 90-es évek elejére érik el a 18 éves életkort a 70-es évek elején-közepén született nagy korosztályok. Tehát két olyan szempont is van, ami az egyetemi oktatás további eltömegesedéséhez fog vezetni. Meg kell mondani, hogy ez az, ami bizonyos szempontból még mindig erőteljes kiválasztódáson alapuló egyetemi elitképzésünk számára újabb kihívást jelent. Minden politikai és szakmai szempont megvalósítása érdekében növelni kell a felsőoktatási képzésben résztvevők számát a jelenlegi 10 -ről mondjuk 20 felé.

G-j - Köszönjük a beszélgetést.

Az interjút Tóth István és
Farkas Zoltán készítette.

Ami a köztudatból hiányzik

Nagy valószínűség szerint az elmúlt hónapok keserű tapasztalatai vezettek a kar életét mélyen érintő szabályzatok iránti érdektelenséghez.

A jelen helyzet ismeretében azonban elkerülhetetlennek tartjuk a rendelkezések sorának felvonultatását, melyek az elkövetkezendő hónapok és évek eseményeit határozzák meg. Ezek szerencsés kimenetele csak koncentrált figyelem és megfelelő aktivitás mellett biztosított.

A Szervezeti és Működési Szabályzat (SzMSz) által előírt hallgatói alapközösségek teremthetik meg ennek a lehetőségét. Ezt igazolja kari szinten az SzMSz középponti elemének, a Kari Tanácsnak (KT) problematikája is. Ezen testület hallgatói képviselőit ugyanis a Kari Hallgatói Tanács (KHT) választja.

A tisztánlátás érdekében idézzük a szabályzat megfelelő pontjait:

"A Kari Hallgatói Tanács a Kar hallgatóinak választott testületi szerve, melynek tagjai az összes hallgatói alapközösségek vezetői.

A csoport vezetőjét akadályoztatása esetén választott helyettese teljes joggal helyettesítheti."

Ezek után már nyilvánvaló, hogy milyen nagy felelősség hárul a tanulmányi csoportok tagjaira, azáltal, hogy az érdekeiket leginkább képviselni tudó egyént kell megválasztaniuk csoportvezetőnek. A delegálás és visszahívás a választó közösség (a csoport) joga:

"Az egyetemen minden tanulmányi csoport egy hallgatói alapközösség, amely maga választja meg a vezetőjét és annak helyettesét."

"A KHT

- a/ egyetértési jogot gyakorol a kari szabályzatok hallgatókat érintő rendelkezéseinek elfogadásakor és módosításakor;
- b/ véleményezi a Kar fejlesztési tervének hallgatókat érintő részeit, az ifjúságpolitikai célú pénzeszközök felhasználását;
- c/ napirendjére tűzhet a Kar hallgatóit általánosan érintő egyéb kérdéseket;
- d/ megválasztja a hallgatóság képviselőit a kari állami szervezetbe (Kari Tanács, Elnökség, Dékáni Tanács, tanulmányi, fegyelmi és diákajóléti bizottság).

A KHT-t szükség szerint, de évente legalább egyszer a dékán hívja össze. A KHT összehívását kezdeményezhetik a Kari Tanács, a Kari KISZ-Vezetőség, valamint a Kari Tanács hallgatói képviselői.

A KHT határozatképes, ha az alapközösségek képviselőinek legalább fele jelen van. A KHT határozatát szótöbbséggel, nyílt szavazással hozza. A választásokat titkos írászavazással kell lebonyolítani."

A Kari Tanács, mely a kar életére vonatkozó valamennyi lényeges kérdésben dönt a következő összetételben áll fel:

- "a/ elnöke a dékán,
- b/ titkára a Kari Tanács által választott oktató, további szavazati jogú tagjai a
- c/ dékánhelyettesek,
- d/ a tanszékcsoportok vezetői, akadályoztatásuk esetén helyetteseik,
- e/ a kar előző dékánja,
- f/ az MSZMP kari vezetőségének képviselője,
- g/ a Pedagógus Szakszervezet kari bizottságának képviselője,
- h/ a KISZ kari vezetőségének képviselője,
- i/ az a. c. e. pontokban megjelölt kari tanácstagok számával megegyező számú választott tanácstag, akik közül egy nem oktató, vagy kutató dolgozót a Pedagógus Szakszervezet kari bizalmi testülete választ, a jelölésnél arra kell törekedni, hogy köztük lehetőleg minden tudományterület és oktatói réteg képviselve legyen.
- j/ az i. pontban megjelölt kari tanácstagok számával megegyező számú, a kar hallgatói által választott tanácstag, köztük a levelező és esti tagozat hallgatóinak egy-egy képviselője, ha ilyen tagozat a karon működik."

A j/ pont alapján a karon 11 hallgató kap képviseleti helyet a Kari Tanácsban, akik közül egy levelező tagozatos. A fennmaradó tíz posztot pedig évfolyamonként két nappali tagozatos hallgató tölti ki. A különböző kari hallgatói közösségek (KHT, KT) és az állami szervek (Tanulmányi, Fegyelmi, Diákjóléti, Pályázati, Tudományos, Diákköri Bizottság) hallgatói képviselőinek megválasztására október 8-án kari fórum keretében kerül sor.

Farkas Zoltán

FELADÓ TÓTH ISTVÁN
 BUDAPEST
 LORÓDI U. 35.
 4 6 4 2

ARA 2.40 FORINT
 TÓTH ISTVÁN - GONDOLAT
 Tóth István Hallgatója
 SZEGED
 Egyetem u. 2.
 6 7 2 2

|||||

Kedves István!

Építész vagyok és negyven tökéletesen apolitikus életév után - barátaimmal és más "azonosan gondolkodóval" - beleütköztem a dunai vízlépcsőrendszer tervébe. Ez minket alaposan megrázott, de végül is nem sikerült megrengetni a Szigetközt és a Dunakanyart tönkretévő, ivóvizünket veszélyeztető, de szilárd alvásokon alapuló rémálmot.

Duna Kör néven szerepeltünk kiadványainkban, és az ellenzékieknek fenntartott hivatalos listákon, de a SZER is "megtisztelt" minket, mikor környezetvédelmi sétáinkat tiltakozó felvonulásként publikálta. Ma is hordjuk még a Duna Kör jelvényt, de reményünk nem maradt már a BÖS-Nagymaros kérdésben. Viszont megfogott minket környezetünk rengeteg gondja, s úgy gondoltuk, hogy a föld fölött működve is tehetünk valamit, vagy megpróbálhatunk valamit tenni természeti-, épített-, szellemi-, társadalmi környezetünkért. Ezért megkíséreltük az országos környezetvédelmi egyesületet.

Mind olyanok és nemcsak volt Duna Kör-ösök, akik a környezetvédelmet, mint olyat (és nem eszközt) nézik, de fontosnak tartják az alvó állampolgári közös gondolkodási formák felébresztését is. Országos egyesületet szerettünk volna létrehozni (esetleg egy környezetvédelmi népfrontot) a környezetvédelmi tájékoztató, tájékoztatás és érdekvédelem olyan szervezetét, amelyik területi és témabeli határok és tabuk nélkül igyekezett volna résztvenni környezetvédelmi szemléletünk erősítésében és általános gyakorlatunk lágyításában. Szerettük volna.

Időközben - fellebbezési jog nélkül - az OKTH elutasította az egyesület szervezését betiltó határozatára benyújtott fellebbezésünket. Ebben panasszal élhetünk még, amit elküldhetünk a Minisztertanácsnak, vagy a Legfőbb Ügyészségnek, mivel az elutasítás nem volt törvényes, de nem sok reménnyel tesszük ezt meg. Úgy tűnik "demokratikus centralizmusunk" még nem érett meg az ilyen jellegű országos egyesület létrehozatalára, sajnos nem látják be, hogy nekik is előnyösebb egy legális egyesület, mint néhány tucat környezetféltő, izgága állampolgár. Az indoklás egyébként feltehetőleg az volt, hogy az

egyesület tervezett célja és "működése nem áll összhangban a Magyar Népköztársaság állami, társadalmi és gazdasági rendjével" - mivel a felügyeleti szerv ezt megvizsgálva jutott arra az állásfoglalásra, hogy a nyilvántartás előfeltételeinek tervezett egyesületünk nem felel meg.

Természetesen örülünk és hozzájárulunk ahhoz, hogy a "Gondolat-jel"-ben közlétegyétek az egyesület rövid történetét.

Ami fontos: Sok levelet kaptunk, sok a szimpatizáns, sokan ajánlanak segítséget, csatlakozást, együttérzést és cselekvést. Pestről és vidékről is. Már a megalakuláskor néhány száz taggal kezdhettük volna az egyesület munkáját, s hogy fáj elveszteni ezeket az embereket, energiákat, akik közül sokan csak arra vártak, hogy valami hasonló alakzatban tudjanak tenni valamit saját, akár egészen szűk környezetünkért. De hát sok kis környezet az maga az ország!

Tamás

M E G H I V Ó

A DUNA Környezetvédelmi Országos Egyesület alakuló közgyűlését 1987. június 5.-én pénteken, a környezetvédelmi világnapon tartjuk. A találkozó helye: kezdete:

Megjelenésére feltétlenül számítunk

A szervezők

Budapest 1987. május 26.

E L Ő Z M E N Y E K

1987 februárjában 13 kezdeményező levelet intézett dr. Ábrahám Kálmánhoz, az Országos Környezet-és Természetvédelmi Hivatal elnökéhez. Részlet a levélből: "Tisztelt Államtitkár Ur!

A környezet védelme Magyarországon állampolgári jog és egyben kötelesség is. Az utóbbi években a társadalom környezetvédelmi aktivitása sokféle úton kereste a kibontakozást. Ma már bőséges, pozitív és negatív tapasztalat áll rendelkezésre a nem felülről szervezett társadalmi részvételtől a környezetvédelemben. A jelenlegi körülmények között a környezetvédelmi társadalmi aktivitás számára számos okból az egyesületi forma látszik célszerűnek... Mielőtt egy általános környezetvédelmi egyesület szervezését az OKTH-nak, mint jövőbeni állami felügyeleti szervnek bejelentenénk, kérjük Államtitkár Urat, hogy adjon lehetőséget kölcsönös tájékozódásra a megszervezendő egyesület céljáról, működési köréről, illetve politikai környezetéről."

Herczeg Mária szociológus □ Dózsa Tamás iparművész □ Dragon Pál lakatos □ Langnár Ferenc közgazdász □ dr. Lenkovich Barnabás jogász □ Magyar Adám építész □ dr. Sólyom László jogász □ Somogyi Győző festő □ Szekeres László környezetvédelmi fotós □ Péterffy Agoston mérnök □ Tóth Tamás építész □ Vargha János biológus □ Vit László mérnök □

A néhány hét múlva lefolytatott beszélgetésen azonban az államtitkár azzal hárította el a kezdeményezést, hogy az országos kiterjedésű egyesület helyett megyei léptékű ajánlott amelynek nem a Hivatal lenne a felügyeleti szerve, hisz az OKTH egyébként is csak más ágazati főhatóságokkal együtt illetékes a környezetvédelmi tevékenység ellátására.

Ennek ellenére az egyesület létrehozására vonatkozó szándékunkat 1987. április 15.-én bejelentettük az OKTH-nak és megkezdtuk a szervező munkát. Részlet a levélből:

"Az 1981. évi 29. tvr. 2.§-nak eleget téve bejelentjük, hogy megkezdjük a szervező munkát egy országos környezet és természetvédelmi egyesület létrehozására. A leendő egyesület egyrészt a környezetvédelemben érdekelt szakembereknek adna fórumot és a természet- illetve környezetvédelem interdiszciplináris megközelítéséhez keretet. Másrészt információkat gyűjtene és közölné a környezet állapotáról, az aktuális tennivalókról, és a társadalom környezetvédelmi aktivitásához szakmai segítségét, valamint szervezeti kereteket biztosítana. Az egyesület konkrét tevékenységi köre, működési formái, a résztvevők köre a szervező munka során fog kialakulni, a szervezési szakasz feladata éppen ezek tisztázása.

Az egyesületszervezés megkezdését az OKTH Elnökének jelentjük be, mivel az általános környezet- és természetvédelmi célú egyesület felügyeletére ő illetékes. Mára a környezetvédelem

más ágazati főhatóságoknak is feladata, a természetvédelemről szóló 1982. évi 4. tvr. 22.§-a kifejezetten kimondja, hogy a természetvédelmi tevékenység központi irányítása, összehangolása és ellenőrzése az OKTH elnökének feladata, "aki e tevékenység ellátásában támaszkodik a társadalom részvételére"... Az egyesület felügyeletét az OKTH elnöke mint az egyesület fő tevékenysége szerint illetékes országos hatáskörű szerv vezetője a többi érdekelt főhatósággal egyetértésben is gyakorolhatja /1981. évi 29. tvr. 5. §/."

Több mint négyszáz meghívást küldtünk szét nyílt levelezőlapon a szervezőkülésekre amelyeken "tisztellel tudattuk, hogy megkezdjük ezt országos természet és környezetvédelmi egyesület szervezését és megkezdjük a megkezdéséről szóló törvényerejű rendelet kiadását. Mára a természetvédelemről szóló törvényerejű rendelet a természetvédelmi tevékenységet központi irányítás alá rendeli, megköveteli, hogy a rendelet szellemével összhangban a természetvédelemre jogosultak az autonóm társadalmi csoportok is, mintahogy az emberhez méltó környezethez való jog is a társadalom minden tagját illeti."

Az első szervező ülés a Belvárosi Művelődési Házban volt május 7.-én. Kindler József docens bevezetője után a mintegy 150 résztvevő a környezet és természetvédelem általános kérdéseiről vitázott illetve a kezdeményezés konkrét feladataival ismerkedett. A második szervező ülés a Rajk László Szakkolégiumban május 12.-én zajlott le kb. kétszáz jelenlétével. Dr. Tóth János biológus meggyitője után szervezeti kérdésekről, az alapszabálytervezetről folyt nyílt vita.

Másnap megkaptuk az OKTH válaszlevelét:
"Kérem, hogy létrehozni tervezett környezet- és természetvédelmi egyesületük tevékenységi körét és működési feltételeit a beadványban foglaltaknál részletesebben meghatározni szíveskedjék. A kért információk hiányában ugyanis nem lehet megállapítani, hogy egyesületük előreláthatóan megfelelő-e a nyilvántartásba vétel feltételeinek, ezért a Hivatal elnöke érdemben nem foglalhat állást a szervezésre irányuló bejelentéssel kapcsolatban.
Kérem, hogy bejelentésük megfelelő kiegészítéséig, illetve annak elbírálásig szervezési tevékenységet ne folytassanak."

Budapest, 1987. május 12.

Dr. Romhányi Endre
főoszt. vez.
Igazgatási és Jogi Főoszt.

Válaszlevelünk teljes szövege:

"Tisztelt Főosztályvezető Ur!
1987. május 12.-én kelt levelére válaszolva közöljük, hogy az egyesület szervezési szakasza lezárult. Beadványunkban a tervezett egyesület célját és működési körét a magyar egyesületi joggyakorlatban szokásos mértékben és pontossággal meghatároztuk. Hivatkozott levele az egyesület szervezési felfüggesztésére felhívó határozatnak nem minősül, mert kifejezetten hivatkozik a felfüggesztés törvényi feltételeinek meg nem állapított voltára.

Alakuló közgyűlésünket 1987. június 5.-ére, a környezetvédelmi világnapra tűztük ki. A közgyűlés pontos helyét és idejét néhány napon belül megküldendő meghívó levelünkben közöljük Önökkel. Az egyesület céljára és működésére vonatkozó konkrét kérdései a közgyűlésen tisztázhatók lesznek."

Budapest 1987. május 20.-án

Üdvözléssel:
Tóth Tamás
1012 Logodí utca 35.

A F O L Y T A T Á S

ORSZÁGOS KÖRNYEZET-
ÉS TERMÉSZETVÉDELMI HIVATAL
Budapest, V. Arany János u. 25.
Telefon: 227-7339
Levél cím: 1363 - P. 730
Igazgatási és Jogi Főosztály
2681/1987.

Tóth Tamás /1012 Budapest, Logodi u. 35./
dr. Sölyom László /Budapest, XII. Svájci ut. 13./
Somogyi György /1055 Budapest, Széchenyi rakp. 7./
Vargha János /2097 Pilisborosjenő, József Attila u. 4./
Székely László /1134 Budapest, Apály u. 2/c./
Vitéz László /1071 Budapest, Damjanich u. 51./
Magyar Ádám /1126 Budapest, Kakukk ut. 16./
Péterfy Ágoston /Budapest, Bécsi ut. 8. - 1023./
Herczog Mária /1016 Budapest, Logodi u. 6./
Dragon Pál /Szentendre, Eper u. 10./
Langmár Ferenc /1023 Budapest, Árpád fej. u. 46./
Bózsza Tamás /1054 Budapest, Bajcsy Zs. ut. 36-38./
dr. Lenkócs Barnabás /Budapest, II. Endrődi u. 24./

Alattíráskorok Környezet- és természetvédelmi egyesület
létrehozására irányuló beadványa alapján meghoztam a
következő

h a t á r o z a t o t.

Felhívom, hogy az egyesület létrehozására irányuló szer-
vezési munkát a határozat köznevelési feladatát meg-
tessék meg.

Ennek megfelelően az alakuló közgyűlés nem tartható meg.

A határozat ellen a köznevelési feladattól számított 15 napon belül
az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal elnöké-
nek címzett fellebbezéssel lehet élni. A fellebbezésnek
nincs halasztó hatálya.

I n d o k l á s

A rendelkező részben felsorolt állampolgárok 1987. május 5-én
az 1981. évi 29. számú tvr. 2. §-ára hivatkozással bejelentet-
ték, hogy új országos környezet- és természetvédelmi egyesü-
let szervezését kezdik meg.

A bejelentést megvizsgáltam és megállapítottam, hogy a
kirelem a rendelkezésre álló adatok szerint nem felel
meg az egyesületi nyilvántartásba vétel feltételeinek.
Mivel az alakuló közgyűlés megtartása az egyesület
létrehozására irányuló szervezésnek minősül, a tervezet
közgyűlés nem tartható meg.

Értett az 1981. évi 29. számú tvr. 2. § /3/ bekezdése
alapján a rendelkező részben foglaltak szerint hatá-
roztam.

Budapest, 1987. május 20.

/dr. Komhényi Endre/
Főosztályvezető

Válaszlevelünk dr. Ábrahám Kálmán államtitkár az OKTH elnöke részére
ellen Az Igazgatási és Jogi Főosztály 2681/1987 sz. határozata
f e l l e b b e z é s s e l élünk.

A hivatkozott határozat arra hív fel, hogy az országos
környezet- és természetvédelmi egyesület szervezését / amelynek
megkezdését 1987. április 15.-én bejelentettük / szüntessük meg.

A határozat megalapozatlan, mert indoklásában kizárólag
az 1981. évi 29. számú tvr. 2. § /3/ bekezdésének általános sza-
bályát ismétli meg, anélkül azonban, hogy konkrétan megmondaná,
a szervezés alatt álló egyesület a nyilvántartásba vétel mely
feltételeinek és mely okok miatt nem felel meg. Emiatt a hatá-
rozat törvényesítő; az államigazgatási eljárásról szóló 1981.
évi I. tv. 43. § /1/ bekezdés c/ pontja előírja ugyanis, hogy
a határozat indoklásának tartalmaznia kell " a megállapított tény-
állást és az annak alapjául elfogadott bizonyítékokat; az ügy-
ről által felajánlott, de mellőzött bizonyítást és a mellőzés
indokait". Mi felajánlottuk, hogy a Hivatal konkrét aggályait
alakuló közgyűlésünkön tisztázza, ajánlatunkat azonban figyelmen
kívül hagyta.

A fentiek miatt kérjük a határozat visszavonását illetve
hatályon kívül helyezését.

Budapest, 1987. június 2.

A szervezők

Tisztelt Olvasó!

E levelezésünket és a Duna Kör OKTH-val folytatott párbeszédét a példa szándékával adjuk közre.

Megindult a törekvés, egy alulról jövő akarat, közösség alakítása. Ennek a szándéknak keretei, lehetőségei úgy társadalmi mint állami szinten adóttak, mégis valahol, valami "láthatatlan erő" megfojtotta. Reméljük a most meginduló reformfolyamat nemcsak szabályokban, elméletileg, de a gyakorlatban is enged megszületni egy ilyen egészséges kezdeményezést és a jószándékú alternatív vélemények is szabad teret kapnak a nyilvánosság előtt.

Ebbéli óhajunk kifejezéseként adjuk most közre a következő - részben már ismert - névsort.

A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG ORSZÁGGYŰLÉSÉHEZ ÉS KORMÁNYÁHOZ

A csehszlovák és a magyar kormány 1984-ben ismét elkötelezte magát a Bös-(Gabcikovo-) Nagymarosi Vízlépcsőrendszer építésének folytatása mellett. A vízlépcsőrendszer súlyosan károsítaná az érintett országok ivóvíz-ellátását, mező- és erdőgazdaságát, településhálózatát. Jóvátehetetlen károkat okozna a Csallóköz, a Szigetköz és a Dunakanyar táj-, természeti környezetében. A károk aránytalanul meghaladnák a villamosenergiatermelésből és a hajóút javításából a tervezett módon, a Duna felduzzasztásával és oldalcsatornába-terelésével elérhető előnyöket.

Ebből a meggondolásból kiindulva létfontosságúnak tartjuk:

1. a vízlépcsőrendszer építkezéseinek leállítását, akár az államközi szerződés felmondása árán is;
2. olyan tervek kidolgozását a közös Duna-szakasz szabályozására, amelyek figyelembe veszik a folyam ökológiai, társadalmi és gazdasági szerepét, mindenekeelőtt a két ország lakosságának ivóvíz-ellátását.

Meggyőződésünk, hogy csak ez szolgálhatja a Duna mentén élő népek közös érdekeit.

A felhívás eddigi aláírói között vannak:

Balczó András öttusázó
Balogh János ökológus
Barcsay Jenő festőművész
Bauer Tamás közgazdász
Benda Kálmán történész
Bereményi Géza író
Berkovits György szociográfus
Bessenyei Ferenc színművész
Biró Endre biokémikus
Borsos Miklós szobrász
Bródy András közgazdász
Czakó Gábor író
Csoóri Sándor író
Csurka István író
Donáth Ferenc agrártörténész
Faragó Laura énekművész
Farsang Árpád zenepedagógus
Fekete Gyula író
Ferencz Csaba villamosmérnök
Frenkl Róbert orvos
Gobbi Hilda színművész
Gombos Katalin színművész
Granasztói Pál építész, író
Jancsó Adrienne előadóművész

Jankovics Marcell filmrendező
Juhász Pál közgazdász
Kósa Ferenc filmrendező
Kocsis Zoltán zongoraművész
Kodolányi Gyula író
Kő Pál szobrász
Major Máté építész, akadémikus
Mészöly Miklós író
Orosz János festőművész
Perjés Géza történész
Pethő Bertalan pszichiáter
Ráday Mihály MTV főmunkatárs
Sára Sándor filmrendező
Schmall Károly festőművész
Sinkovits Imre filmművész
Somogyi Győző grafikus
Somogyi József szobrász
Szabados György zeneművész
Szántó Piroska festőművész
Szervátius Tibor szobrász
Szűcs Jenő történész
Tóth János biológus
Vargha János biológus, újságíró
Vargyas Lajos népzene kutató
Vas István író

Az eddigi aláírók közül sokan kérték egy ilyen pont beiktatását:
Hozzák nyilvánosságra és bocsássák vitára a Dunával kapcsolatos
fejlesztési elképzeléseket.

Műemlékvédelem-nacionalizmus-antiszemitizmus

E látszólag nem összefüggő fogalmakat szerves egységgé sikerült kovácsolnia a moszkvai Pamjaty (Emlékezet) nevű "patrióta egyesülésnek". A szervezet létrejöttének és népszerűségének okait ill. következményeit a szovjet, a magyar és más országok sajtója is megpróbálta már elemezni (Ogonyok v. Magyarország 1987. jún. 28.), ám a Pamjaty működését még mindig valami titokzatosság, ismeretlenség lengi körül. Ennek elsősorban az az oka, hogy a széles közvéleményhez még nem jutott el a szervezet gondolatvilága, filozófiája. E hiányosság pótlására kerülnek az olvasók elé a következő beszédrészletek, melyek a Pamjaty 1985. IX. 4-én, a Gorbunov Művelődési Házban tartott összejövetelén hangzottak el a szervezet ideológusainak, munkatársainak szájából, akik közt tudósokat, újságírókat, színészeket, képzőművészeket találhatunk. Remélhetőleg ezzel az összeállítással talán sikerül valamilyen képet kapnunk a mai orosz értelmiség egy rétegének gondolkodásmódjáról, ill. olyan információkhoz jutnunk, melyek mindenképpen elgondolkodtatóak.

A hazafias, történelmi-irodalmi egyesülés, az Emlékezet Moszkvának szentelt harmadik estjét tartja, Moszkva - milyen sokat jelent ez a szó ... címmel.

Filmvetítés. Utána:

O.I. Zsurin. (építész-restaurátor)

Most önök is láthatták, hogy Moszkvában volt mit megőrizni. Voltak gyönyörű templomok, paloták, kastélyok, csodálatosan kidolgozott zöldterületek parkok, udvarterek formájában, lenyűgöző belső terek. Mindezt meg lehetett volna, - pontosabban ezt az örökségül kapott kultúrát - meg kellett volna őriznünk ... De hogy mi történt, később láthatják. ... Mára a történelmi Moszkva háromnegyede megsemmisült. ... És egyenesen kimondhatjuk, hogy mindabban, amit mostanában láthatunk, azok gonosz hatalma játszik közre, akik tudatosan semmisítik meg Moszkvát és nemzeti kultúránkat...

A degradálódást először Moszkva rekonstrukciójának 1935-ös tervezete indította meg, majd ezt követte Moszkva fejlesztésének 1969-71-es terve. Valóban, a harmincas évek periódusában csak a "Szadovoje kolco" területén belül - mely mindössze 2 -át jelenti a mai Moszkvának - több mint 500 építészeti emléket semmisítettek meg, köztük olyan remekműveket, mint a Krisztus Megváltó temploma, a Nikolo Nagykereszt templom, a Szimonov kolostor nagyrésze... A 60-70-es

években a lebontási járvány újból nagy méreteket öltött, és emellett nagyobb hangsúlyt kapott a történelmi épületek lebontása... Csak a "Szadovoje kolco" területén belül több mint 3000 házat bontottak le a történelmi épületek közül és kb. 700 különböző emlékművet. A lebontások által okozott teljes veszteség könnyed, felületes számításaink szerint is több mint 10 milliárd rubelt tesz ki. Az erkölcsi veszteséget pedig csak közvetve lehet értékelni. Különösen szeretném hangsúlyozni, hogy mekkora kárt okozott a fiatal nemzedék és a nép tudatában nemcsak a lebontások ténye, hanem a nép szentségeinek szidalmazása, őseink emlékének meggyalázása is. Pl: Milyen dolog lebontani olyan emlékműveket, mint a Krisztus Megváltó temploma és a Kazanszkij székesegyház a Vörös téren? Mi lenne most, gondoljanak bele, ha mondjuk fölrobbanna az összes számunkra fontos emlékmű, mint pl. a Mamaev kurgán emlékműve, vagy mondjuk a Lenin mauzóleum?

Ez szörnyűséges büntett lenne, amit mi most el sem tudunk képzelni. Hiszen ezek az emlékművek népünk számára ugyanolyan jelentőségűek...

J.M. Paskin (professzor, a Földrajz és ásványtani tudományok doktora)

...Folytatni szeretném azt a gondolatot, amit O.I. Zsurin mondott el azzal kapcsolatban, hogy gondolnunk kell az elveszett műemlékek helyreállítására, melyek nemcsak városunk, hanem egész hazánk történelmének legfontosabb és legérdekesebb pillanatait örökítették meg... A mai napon ismét meggyőződhetünk róla, hogy ezek a város történelméből kitörölt materiális szemtanúk a nép történetének nagy veszteségei. De ezenfelül mi még nagyon sok mindent elvesztettünk.

És ezek a veszteségek nem 50 éve, hanem - közelítőleg kiszámoltam - kb. 60 éve kezdődtek, amikor Moszkvában egyenként kezdtek eltűnedezni az utcák régi elnevezései. ... Így talán azon is érdemes lenne elgondolkodni, hogy visszaadjuk-e a régi moszkvai utcák régi neveit. Annál is inkább, mert pl. elég vitatható, hogy a központban, a Marx Károly és Engels utca mellett nyolcvan méterre, miért van Marx Károly sugárút? Szükség van-e ilyen ismétlődésekre? Hiszen ez csökkenti az utca névadójának eszmei értékét. ... Én például egyáltalán nem tartom megfelelőnek a Gorkij utca elnevezését sem. Ez a Tverszkaja utca! Ez a legősibb út, amely a Iver fejedelemségbe vezetett és kiemelkedő szerepet játszott a moszkvai állam, az orosz állam, Oroszország történetében... Tehát érdemes lenne gondolni nemcsak a megsemmisült építészeti műemlékek helyreállítására, hanem sok moszkvai utca nevének visszaadására is...

Én azt hiszem, hogy a megmaradt építészeti műemlékekről és régi elnevezésekről egy vörös könyvet kellene összeállítani, amely segítené eligazodni azoknak az "új negyedeknek" labirintusában, amely nem más, mint az ősi Moszkva.

Galina I. Litvinova (a jogtudományok doktora)

Az, amit itt láttunk és halottunk nemcsak felizgatott valamennyiünket, de arra késztetett, hogy feltegyük magunknak a kérdést: Miként történhetett, hogy évtizedeken keresztül műemlékeink - szellemi és anyagi kultúránk - jelentős része ment tönkre, pusztult el közömbös, vagy éppen kívülálló magatartásunk miatt. Nem szeretném elemezni ennek a tragikus jelenségnek az okait, mégis következtetéseim és kétségeim közül néhányat szeretnék önökkel megosztani. Azt hiszem az egyik ok az a hiányosság, amely történelmi nevelésünkben és műveltségünkben mutatkozik... Egy furcsa paradox dolgot kell hogy mondjak önöknek: Oroszország az egyetlen köztársaság, amelynek írott történelme véget ér 1917-tel. Az összes köztársaságnak - még az autonóm köztársaságoknak is - megvan a maga sokkötetes történelme. Nem egyszerűen "a köztársaság történelme", hanem állam és jogtörténete, a nép történelme. A legnagyobb könyvtár, a Lenin könyvtár tudományos részlegében, a katalógusokban a következőt találják: a Szovjetunió történelme és utána a köztársaságok történelme abécében Azerbajdzsántól egészen Ukrajnáig. Az Orosz SZSZK címszót azonban hiába is keresnénk, nem létezik. A kérdés csak az, hogy miért nem találjuk még a nevét sem ennek a köztársaságnak? Vagy talán már nem is köztársaság?...

Több évtizede Moszkva legnagyobb felsőoktatási intézményeiben a férőhelyek kb. 15 -a az Orosz föderáción kívüli valamennyi köztársaság képviselőit illeti verseny és felvételi vizsga nélkül. Jeljutyin minden évben aláírta azt a rendeletet, mely szerint a férőhelyek e jelentős részét olyan személyeknek engedik át, akiket mondjuk Tadzsigisztán, Észtország stb. irányította át... Ez gyakorlatilag együttjár az egyenlőtlenség kialakulásával... Az orosz területek képviselői, akik moszkvai felsőoktatási intézménybe próbálnak meg bejutni, rosszabb helyzetben vannak a többiekhez viszonyítva... A moszkvai és más városbeliek számára külön elbírálás van. Ebben az évben az igazgatási főiskolán a különbség elérte az öt pontot is... Hasonló a helyzet a tudományos káderek felkészítésével is. Elhoztam magammal ezt a könyvecskét is, ... ahol bemutatják a káderek tudományos képzettségének táblázatát is. Mit gondolnak, hol van a

legalacsonyabb színvonal a káderek képzettségében, melyik nemzetnél? Az oroszoknál. Az utolsó előtti helyen a beloruszok állnak, az utolsón az oroszok. És itt vegyék azt is figyelembe, hogy a száz tudományos munkatársra jutó kandidátusok száma az oroszoknál a legalacsonyabb, holott annak jó felét a zsidók asszimilációjának köszönhetjük. De még a zsidók sem mentik a helyzetet, így is az utolsók vagyunk.

Jakovlevics Sipunov (ökológus)

Moszkva az egyik legmeglepőbb fenomén ezen a bolygón. Nem volt hozzá hasonló ökológiai szempontból. Moszkva volt ökológiailag a legellátottabb város... Néhány olyan példát hozok erre a fenoménra, melyet a modern tudomány fedezett fel...

Moszkvában 800 templom volt és mintegy 30 kolostor. A templomokat és kolostorokat szigorú geometrikus elrendezésben helyezték el. Nagy ünnepek, támadások és járványok idején ezek a templomok rezonáns harangszót adtak. Moszkva volt az egyetlen város a bolygón, ahol megoldották a "hangszféra" fölényének kérdését a "zajszféra" fölött. Önök jól tudják, hogy a szimfónikus hangszféra teremti az életet, a zajszféra pedig szétrombolja azt. A hangszféra a teremtés, a kozmosz rendje a zajszféra pedig káosz, rendetlenség és halál.

Öt évvel ezelőtt kutatásokat végeztünk. A Jelokovszkij székesegyház körül 1000 petricsészét helyeztünk el bakteriális, vírusos és egyéb kultúrákkal.

Nagy ünnepek idején, amikor nagyon erős a harangzúgás, ezek a betegség okozó kultúrák 8-9 km távolságon belül mind elpusztultak. Most pedig képzeljünk el 800 templomot, ahol minden nap harangoznak. A krónikákból is láthatjuk, hogy a pestis és egyéb betegségek elkerülték Moszkva városát és megfertőztek olyan városokat, ahol nem volt rezonáns harangzúgás. Ez az első fenomenális dolog. A második, amiről már beszéltem itt az, hogy Moszkvában megoldották minden élő és az ember biológiailag aktív oxigénnel való ellátottságát, melyből egyébként túl kevés van bioszféránkban. Moszkvában, többek közt templomok és aranykeresztek felállításával ill. a harangszóval megoldották az ionizált oxigén problémáját. Ez volt a második fenomén. A harmadik fenomént az esztétikai befogadás elméletéből jól ismerjük. Ez azt jelenti, hogy mindenféle rútság megöli az életet és minfenféle szépség életet szül. Moszkva pedig olyan központ volt, amelynek bármelyik pontján, reggel, ha felkelt az ember földjének szépségét láthatta. Nem látott rútat...

A negyedik fenomén: Moszkva volt az egyetlen város, ahol minden lakosra maximális zöldterület jutott körkörös, radiális struktúrával. Az ökológiában ezt manapság az "életserkentő közeggel való maximális ellátottságnak" nevezik. És fölteszed magadnak a kérdést: ki építette föl mindezt: És azt feleled: ezt csak egy olyan nép építhette, mely a legnagyobb tudással, a legnagyobb kultúrával, a legnagyobb hazafisággal és a legnagyobb szépérzéssel rendelkezett. Ilyen nép volt az orosz nép. Igenis az orosz lélek teremtette ezt a szépséget. Semmilyen más lélek nem tudott volna ilyen szépet alkotni; sem a németek, sem az angolok, sem a franciák, sem az arabok, sem a kínaiak. És nem is a zsidók.

Most pedig láthatjuk, hogy nem is napról napra, hanem óráról órára, nem is óráról órára, hanem percről percre támad a szépséges Moszkvára a rútság. És láthatjuk ki is teszi ezt. Ezt nem orosz lélek teszi, hanem olyan emberek, akiknek nincsen lelkük és Moszkvát valamiféle démonikus létesítménnyé változtatják. A démonikus erők csakis visszataszítót teremthetnek, hogy az orosz nép örökre belesüllyedjen ebbe a rútságba és többé soha ne térjen magához...

... Ha nem őrizzuk meg drága fővárosunkat évszázados hagyományaival, akkor népünk letűnik a történelem színpadának deszkáiról. S akkor vele együtt letűnik a deszkákról az egész világ.

A felvételt készítette, lejegyezte
és fordította: Kozma András

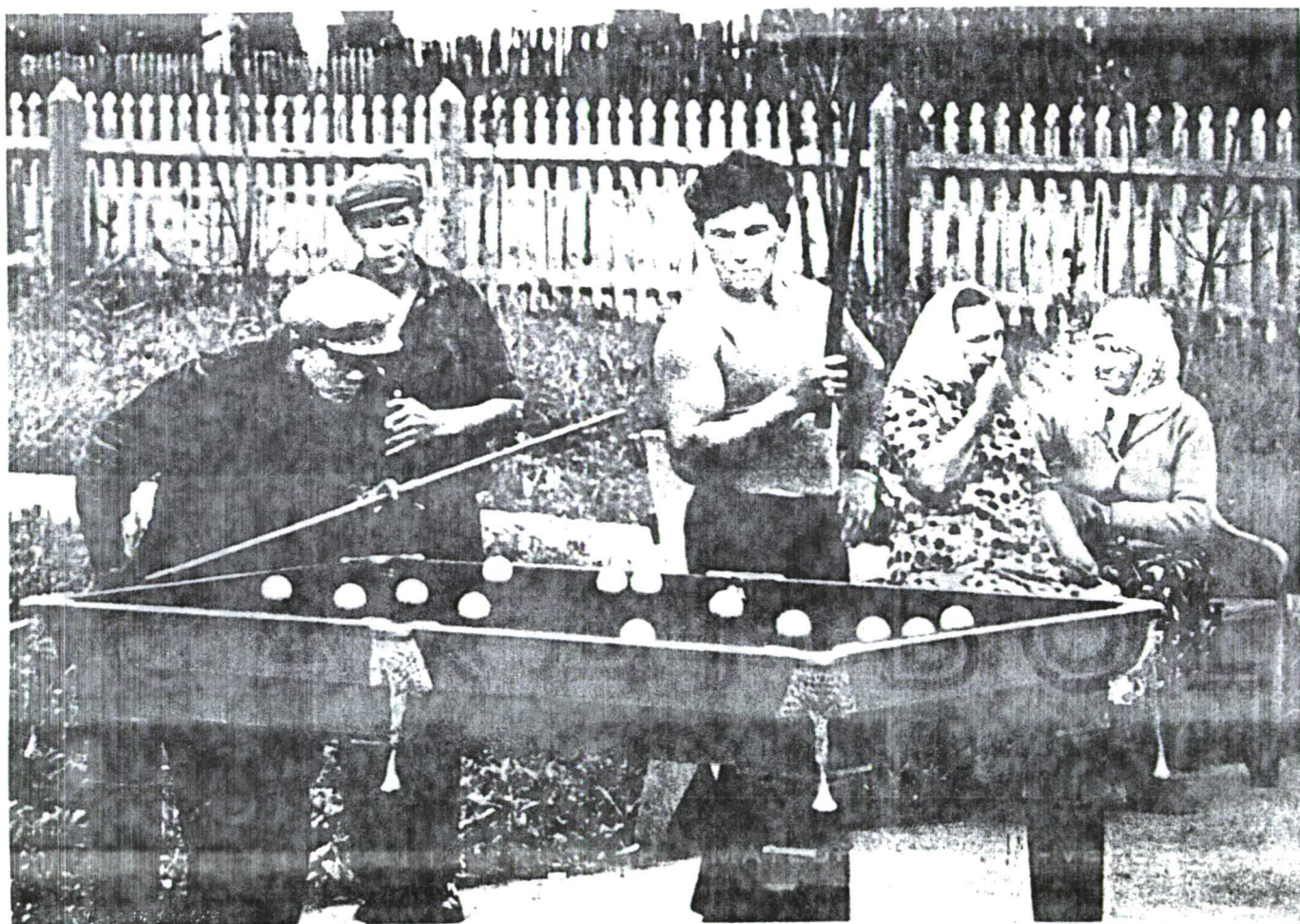
CARAMBOL

OFFIZIELLES ORGAN DES ÖSTERR. AMATEUR BILLARD-VERBANDES

Einzelpreis S 8,—

Dezember 1970

V. Jahrgang 47

Billardsport wird in der UdSSR an der frischen Luft betrieben!

A biliárdsportot a Szovjetunióban a
szabadlevegőn űrik.

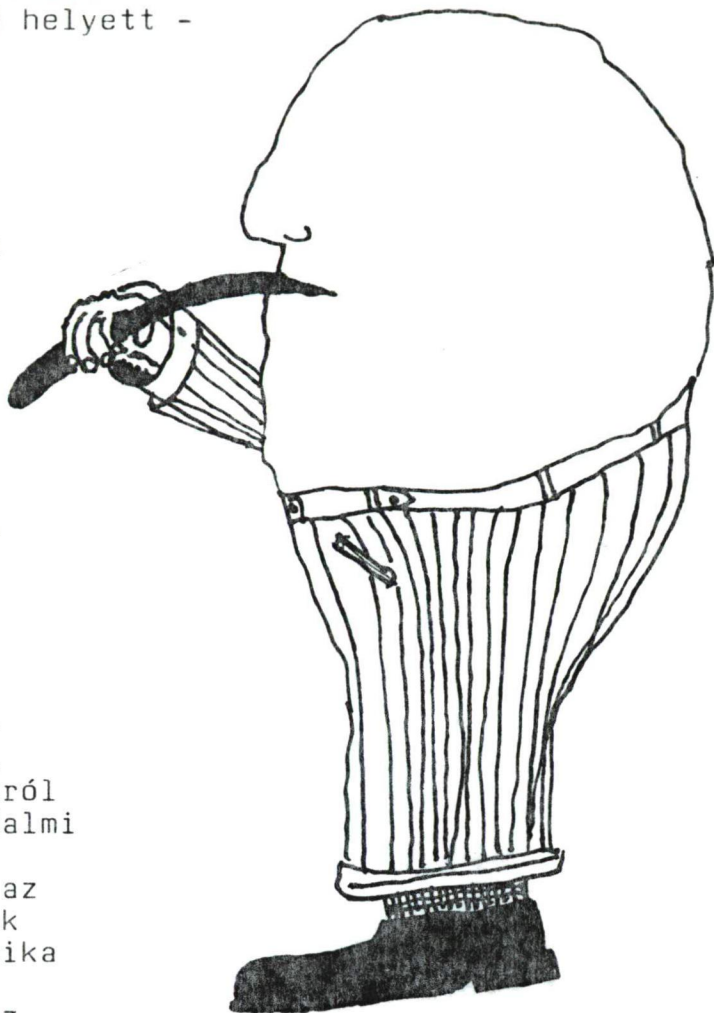
"BÜDÖS FASIRT"
- reflexió helyett -

1987. július 17-én a Bagoly c. rádióműsorban elhangzott egy eddig szokatlan kérdés: "Ön milyennek szeretné látni az irodalmi életet?" - És akik válaszaikat, dilemmáikat elmondták: Szilágyi Ákos, Esterházy Péter, Ördögh Szilveszter, Csoóri Sándor, Dobai Péter, Mészöly Miklós és Cseres Tibor. A mintegy 45 perces interjú elhangzása után érezhető volt, hogy csillapodott elfojtatott? (a szokásos, információhiány-bólfakadó találgatások) már az Írószövetség közgyűlése utáni hangulat. A feleletek szinte egytől egyig mind józan kiábrándultsággal csengtek. Nincs szó lemondásról, "pusztán" az illúziókkal való leszámolás utáni állapotról - póz nélkül jelezve a társadalmi eróziót.

Mert, bár természetes lenne, az irodalmi életet mégsem az írók csinálják; mert a kultúrpolitika az ötvenes évek óta is csak toldozza-foltozza ezt az egész intézményi "kócerájt" (E.P.), mert ahelyett, hogy a kormányzat "saját ideológiájának szellemi felfegyverzettségével" (D.P.) védené ki a kritikákat, még mindig adminisztratív eszközökkel avatkozik be; mert az oxigénhiány eleve születésképtelenné tesz műveket; mert - bár úgy tűnik - "mintha már megengednék azt, hogy énekeljük - hosszú idő után - Himnusz, de az egyik sorát Szombathelyen, a másodikat pedig Szegeden, a harmadikat Pesten, a negyediket Pécsen..." (Cs.S.) - mert, mert, mert.

(De talán "most már ebbe bele lehet majd szólalni?" - félő, a kérdés költőivé züllick.)

És a hallgató csak rá-rábiccenti fejét az elhangzottakra és tehetetlenül megint csak káromkodik egyet. Mint máskor is, másutt, másmiért. Ugyanúgy. Mintha ez az egyvalami már tökéletesen menne. Mechanikusan, indulat nélkül.

"A kép, mit látsz, megtévesztő"

MOZI+KLIP

"Megvan a jegy s talán ott van az élet, de illúziók nélkül semmit sem ér" - szól a filmkezdő dal, akaratlan is jelezve, ha a mítosz meseigénnyé is sorvadt, örök szükséglet marad.

Búfelejtő áhítatvágyunk kielégítésére manapság a klip a legalkalmasabb. Szuggesztivitása révén egyre kizárólagosabb recept az unalom ellen, mert a klip maga is retteg az unalomtól: minden gesztusa happy-imitáció. S teszi ezt oly élethűen, hogy infantizáló remekeit már a közönség éhsége termeli újra - a szem rágógumijából így lett narkómánia. Az önfeledtség kéjérzete és az öntudat hiánya ez esetben egymást feltételezik. S miközben a Semmi mind fantasztikusabb álarcokban járja - járatja velünk násztáncát, cserébe hipnózisa alatt megélhetővé hihetjük álmainkat. Csakhogy ezek sem igazán mieink: köztudott, hogy ami "kint" narancs, nálunk csak citromként érik be s rövidesen a citrompótlónak is örülve áhítjuk - nem ama déli gyümölcsöt, hanem hogy rosszabb ne legyen. Persze áhítatunk rezignált, mert indulataink is reményvesztettek.

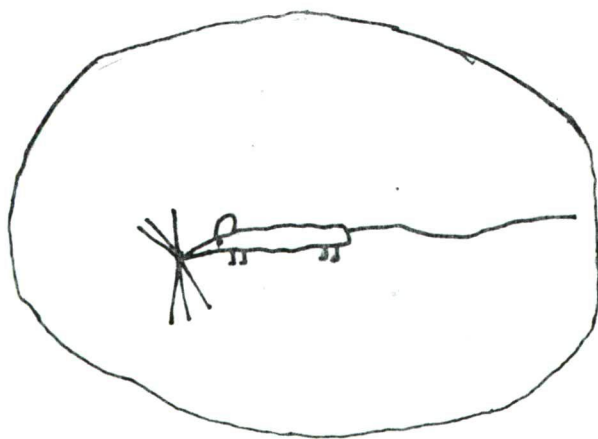
A nyugati videoklip a fogyasztói lét reklámhallelujáját zengi, a keleti-hazai klip viszont eleve nevetségessé válna, ha ezt kísérelné meg. (Megkísérelte.) De, ha az a fajta jólét, mely e kulturális kozmetikumot divattá tette, nálunk hiányzik, készíthető-e egyáltalán "versenyképes" hazai klip? Születhet-e még mese, amelynek jóérzéssel átadhatjuk magunkat? A "nagy generációval" lezárult az a kor, amikor még voltak megszépíthető emlékek, álmaink pedig önnön nyomorúságunk tükörképei. Az alapvető szükségletek elérhetetlenbe való száműzésével a hajdan volt "dicső eszmények" is érvényüket veszítették. A vágyott lehetőségek birodalma vegetációnk egy sajátos vetületévé vált.

Mindezek ismeretében és mindezek ellenére hiteles és élvezhető klipet készíteni fantomnak tűnik. Tímár Péter engedett a kísértésnek. Egyébként is: a tömegigénynek való behódolást eljátszani, s közben mit sem törődni vele - minden mozis örök kötéltánc. Tímár szerencsére nem esik a licencegyártás vagy az ízlésgúnyolás csapdájába. Klipjei sajátos módon lettek magyarok. Készítésükhöz önnön szorongó s azt ironikusan kezelő hangulatait, életérzéseit hívta elő, amelyek mégis egy mind kiégettebb társadalmi közérzetről képesek beszámolni. Ez a ki nem mondott hiány az éltetője minden filmre átírt dalnak, az ebből fakadó bálványéhség csábítja a nézőt, de a várt enyhítő morfinillúzió

helyett fanyar grimasz a végeredmény. Ily módon szembesít a gyerekkor porladó rekvizítumaival, a tapsviharban megdicsőülő pártgyűléssel, s így kerülnek a romantikus-reménytelen elvágódó ábrándok a fekélyesedő törődöttség mellé. Mert mára már nem a látványos, diktatórikus módszerek jelentik a legfőbb veszélyt (ebből persze nem következik meglétük negligálása), hanem a sorvasztó, uniformizált hétköznapiak. Eleve vesztes pozíció ez, amelyből csak hitetlen kitörési kísérletek születhetnek. E táj már nem az Oblomovok, hanem a deheroizált comicsfigurák hajléka, akik génjeikben hordják tehetetlen várakozásuk esélytelenségét, hogy egyszer mégis megteszi, kimondja valaki helyettük is azt, amit porladó személyiségük már nem enged. A Biblia lágymelegnek nevezi ezt a létezési fokot és érdemtelennek tartja a feloldozásra. Mi ma abszurdnak hívjuk, kicsit felmentve magunkat ezáltal a felelősség alól. Helyzetünk szimbóluma már nem labirintus vagy sivatag, hanem a mocsarasodó vidék. Lehetetlennek ítélt szituációnk pusztá tudomásulvétele egyben iróniánk próbája is. Esetünkben e gesztus maga a "termék" - moziklip. Hogy legalább nyomorúságos eszközeinkkel elviselhetőnek ámítsuk, ami egyre kevésbé az.

Mint ismeretes, a süllyedő Titanicon utolsó pillanatokig játszottak a zenészek. Talán éppen esendőségünk dicséretét akarták még hírül adni.

Hafner Zoltán

TÖVÍSVIRÁG

És egy furcsa vízió
Vad erővel elkapott
Úgy éreztem: kezeid
Tartottak más napot

Azért volt oly különös
Minden fénynél fényesebb
És én ezt csak most tudom
Amikor már este lett
(Tóth Á: Elejtetted a napot)

És jött egy furcsa érzés
Vad erővel elkapott
Úgy éreztem: kezeimmel
Elérhetném a napot

Azért volt oly különös
Minden fénynél színesebb
Egész nap égett bennem
Egy dal szüntelen
(Pataky: Minden sarkon álltam
már - Edda)

"Nem szabad elfelejteni, hogy a Bartók-féle álláspont, amely a Cantata Profanában a szarvasoknak nem engedi meg, hogy visszatérjenek az emberi életbe, a kapitalista világ plebejus kritikája. Bartók sose gondolta, hogy volt a fejlődésnek olyan periódusa, amikor jobb volt szarvasnak lenni, mint embernek."
(Lukács György - interjú, 1970.)

"Néha első pillantásra jelentéktelennek tűnő jelenségek, tények mögött az eszmei nevelőmunka nagy kérdései tárulnak fel. Liepajában például egy hangversenyen úgy adtak elő egy lett népdalt, hogy eltorzult annak társadalmi tendenciája. Ez a tény felhívta a városi pártbizottság figyelmét arra, hogy mélyrehatóan tanulmányozza a liepajai zeneiskolában folyó eszmei nevelőmunka állapotát. Súlyos hiányosságok kerültek napfényre. A városi pártbizottság intézkedéseket hozott felszámolásukra. Az iskolában pártalapszervezetet hoztak létre; ez lehetővé tette, hogy fokozzák a politikai munkát a kollektívában, hogy neveljék és tömörítsék a pártonkívüli aktívát. A liepajai városi pártbizottság helyesen járt el, amikor levonta a megfelelő következtetéseket ebből a "jelentéktelen esetből"

(J. Kalnberzin: Pártmunka az értelmiség körében, 1952)

HVG: Król úr, önök szerintem könnyen két tűz közé kerülhetnek. Hiszen „hivatalos” részről „ellenzékinék” tekintve önöket bizonyára sok bírálat érheti a lapot. Ugyanakkor ellenzéki és egyházi körökben is jó néhányan ellenérzésekkel, hogy ne mondjam, féltékenyen figyelik munkájukat.

M. K.: És ez miért baj? Valóban két tűz között leszünk, és valóban sokan fognak kígyót-békát ránk kiáltani. Én éppen abból fogom tudni, hogy jól dolgozunk, ha ez tényleg így lesz.

+++

"Tudniillik sokat gondolkoztam ezen: hogy is lehet, hogy Major sose került konfliktusba a párttal? Ha akarom, ezt javára írhatjuk: hűséges volt és állhatatos. De mégiscsak meg kell kérdezni: hogy élte át a történelmet az, akinek 1945 és 1986 között egy pillanatig se volt konfliktusa a párttal? Nem arra gondolok, hogy nem állt be a kétes értékű önkritikát szajkózók közé, szerintem igaza volt, ha nem akart magyarázkodni és mosakodni. De hogy a szeme se rebbent? Amikor "mi" vért izzadtunk, szerencsétlenkedtünk saját lelkiismeretünkkel küszködve, ő közben úgy lett Révai kedvencéből valaki más kedvencévé - de mindig kedvenccé! - mintha ez a legtermészetesebb dolog lenne a világon?!

Valahogy úgy gondolom: a párt az ő számára valami elvont dolog volt, de ugyanakkor egész életének a gerince is. Valami, ami van, amiről igazán nem is kell gondolkodni, ami bizonyos értelemben egy ővele, Major Tamás személyével is, tulajdonképpen valami misztikus dolog, egyszerűen hit, evidencia."

(Gábor Miklós, Rakéta
Regényújság 1987/32.)

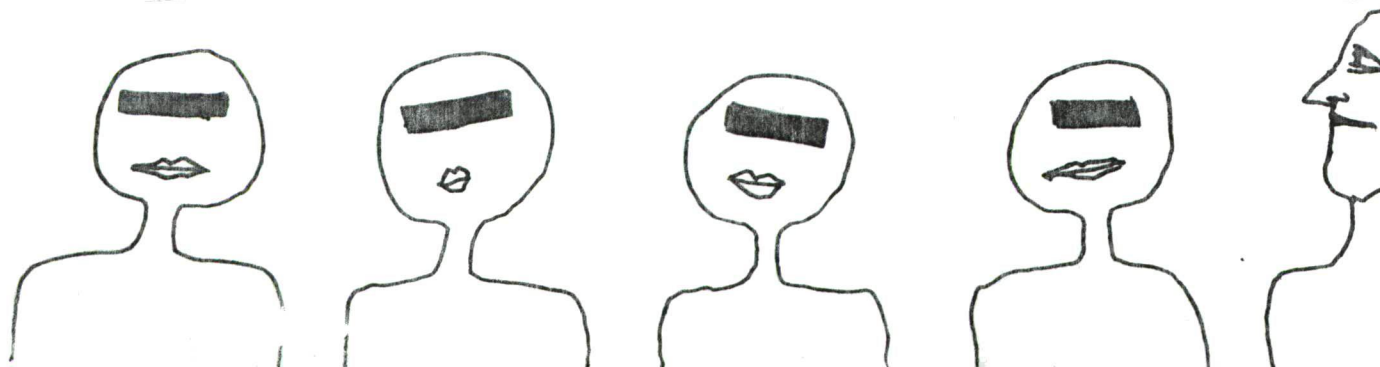
"Akinék az igazság a fontos, egyenként vonja vizsgálat alá az elveket, s egyiket elfogadja, a másikat elveti, aszerint, amint igaznak vagy hamisnak tetszenek előtte. De a modern írástudónak nem az igazság a fontos, hanem a "világnézet": vagyis a harc, a párt."

(Babits: Az írástudók árulása)

+++

Petri György: Mondogatnivaló

"Cipőmre nézek: fűző benne.
Nem lehet, hogy ez börtön lenne!"

Nem az a kérdés, hogy a filmnek van-e mondanivalója, hanem az, hogy ennek a szocializmusnak van-e mondanivalója, illetőleg például az, hogy ez a most látható, merész szovjet kísérlet sikerül-e? Mert ha nem, ha csődbe megy, akkor vége annak, amit úgy hívnak, hogy szocializmus. Addig, amíg a hetvenes években még tartottak a hatvanas évek utórezgéseit, az a lendület, hogy "hátha mégis meg lehet változtatni a világot", amikor még megvolt ez a reménység az emberiségben, akkor a film is jelenthetett valamit. De a két hatvannyolcas esemény, az egész diákságnak marginálissá válása és szélösszegekbe csapása vagy a két nagyhatalom viszonyának alakulása azt jelentette, hogy nincs többé remény.

(Jancsó Miklós, Kritika 1987/9)

Lékai Gusztáv országgyűlési képviselő egyebek közt az adóreform és a politikai-társadalmi intézményrendszer reformja közti összefüggésekre hívta fel a figyelmet. Kifejezte aggodalmát, hogy intézményrendszerünk, jelenlegi igazgatási normáink visszahúzó erőként fékezhetik a stabilizációs és kibontakozási programot.

(1987 IX. 18.)

"A legnagyobb veszély napjainkban
a peresztrojka imitálása."

(A. Lilov - MTV 1987. VIII. 23. 22¹⁵)

Már nem remélhetünk kielégítő eredményt attól a régi képlettől, hogy egy központ - a párt - egy eleme, miközben minden más pusztán transzmisszió ennek a központnak a gyámkodása alatt. Ki kell alakítanunk a párt és a társadalom közötti új viszonyt. A pártnak készséget kell tanúsítania a belső demokratikus átalakulásra, a külső jelzések átvételére, ezek egybehangolására, hogy az új jelzések és társadalmi kezdeményezések alapján meggyőző programot és víziót kínálhasson fel. A szocialista szövetségnek kell keretet szolgáltatnia az ilyen aktív, eleven, öntevékeny szociális erők hálózatához, mégpedig az atyáskodás mellőzésével. Ebben az esetben még az a kisszámú és fanatikus ellenlábas is peremre szorul, izolálódik. Vagy szavatoljuk ezt a folyamatot, vagy pedig a szocialista demokrácia megghiúsítására való reakcióként számolni kell a többpártrendszer iránti követeléssel. Részben már érezteti ez hatását a párthierarchián belül, a nemzeti pártokban. Az eredmény azonban ismeretes - nagyon silány.

Jelenlegi helyzetünk az Ikaroszról szóló legendát juttatja az eszembe. Ikarosz magasra akart repülni, hogy közelebb kerüljön a naphoz. Szárnyáról azonban leolvadt a viasz, és Ikarosz lezuhant. Mi is magasra lendültünk, ezt még az irigy bírálat sem tagadhatja. Most azonban kezd olvadni a viasz a szárnyunkon, és megeshet, hogy Európán kívülre zuhanunk.

(Kommunista (Újvidék), 1987. V. 8.)

UTOLSÓ LAPRA

A Gondolat-jel a Kar egészének lapja.

Szándékunk szerint független sajtóorgánum kíván lenni.

"Bármiféle cikk megjelenésével, vagy meg nem jelenésével kapcsolatos dologban a szerkesztőség mindig vállalja saját döntését. A lapban való megjelenés csupán arra bizonyíték, hogy a szerzővel (szerzőkkel) egyetértünk a közlés kérdésében.

A publikáció gondolatisága, mondanivalója azonban (remélhetőleg) a mindenkori konkrét szerző(k) sajátja. A szerkesztőség tagjainak a már megjelent írások tartalmához való viszonya mindig tisztán olvasói jellegű, tehát személyes jog, magánügy." (G-j 1985/2)

A "Tövisvirág"-ot folyamatos rovattá szeretnénk tenni. Bárki által talált érdekes idézeteket szívesen közlünk.

Ebben a tanévben ismét megrendezzük a BÖLHÉ-t. A korábbi hagyománytól eltérően ki szeretnénk bővíteni a résztvevők körét. Minden ezzel kapcsolatos ötletet (filmek, előadók meghívása stb.) várunk!

Címünk: 6722 Szeged, Egyetem utca 2-6.

Magyar Történelemlégi Könyvtár

"Gondolatjel"

